

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 4, December 2019, p. 330-354

Received	Reviewed	Published	Doi Number
23.10.2019	01.12.2019	25.12.2019	10.29228/ijlet.39454

**Opinions of Translators on Different Rates of Fuzzy Matches
in Translation Memories ¹**

Özden ŞAHİN ² & Şaban KÖKTÜRK ³ & Sibel OKUYAN⁴

ABSTRACT

Technological developments have rapidly made computer-assisted translation tools widespread. Translation memories, one of the computer-assisted translation tools, store previous translations aligned to the source texts. By comparing the current source text with the previous source texts and translations, translation memories suggest translations at different rates of similarity. Thus, they make translations faster and more consistently. In addition, translation memories also decrease the effort of translators. However, the assumption that translation memories decrease the effort of translators has led to a discount scheme in the translation market. According to this discount scheme, the higher the fuzzy match ratio is, the less payment is given to the translators. This discount scheme has been frequently criticized by the translators as unfair. This research focuses on translators' opinions on different rates of fuzzy matches in the translation memories. Among the qualitative data acquisition methods, interview method was employed. 13 professional translators were asked three open-ended questions. The obtained data were analyzed with content analysis method and repeated themes and codes were found. In addition, according to the results of the interviews, it was seen that the participants did not agree on the translation memory and the demand for discounts.

Key Words: translation technologies, translation memories, translation market, fuzzy match.

**Çevirmenlerin Çeviri Belleklerindeki Farklı Derecelerdeki Bulanık
Eşleşmeler Üzerine Görüşleri**

ÖZET

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgisayar destekli çeviri araçları hızla yaygınlaşmaktadır. BDÇ araçlarından olan çeviri bellekleri, çeviri yaparken çevirmenin harcadığı çabayı azaltmasına yardımcı olan, daha önce çevrilmiş metinlerin kaynak metinlerle bir arada tutulduğu çeviriye yardımcı bir araçtır. Çevrilmesi gereken metinle daha önceden çevrilmiş metinleri karşılaştıran çeviri bellekleri, çevirmenlere farklı eşleşme oranlarına sahip önerilerde bulunarak çevirmenlerin daha tutarlı ve daha hızlı çeviri yapmasını sağlamaktadır. Ancak çeviri belleklerinin çevirmenin harcadığı çabayı azalttığı varsayımı, çeviri piyasasında bulanık eşleşme oranına göre belli indirimler yapılmasını yaygınlaştıran ve çevirmenlerin adil bulmadığı bir uygulamaya yol açmıştır. Bu araştırma, çevirmenlerin çeviri belleklerinde yer alan farklı türdeki eşleşmeler üzerine görüşlerine odaklanmaktadır. Çalışmada nitel veri elde etme yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılmıştır. 13 profesyonel çevirmene üç açık uçlu soru sorulmuştur. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenerek tekrar edilen tema ve kodlar bulunmuştur. Mülakat sonuçlarına göre, katılımcıların çeviri bellekleri ve indirim talepleri konusunda hemfikir olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: çeviri teknolojileri, çeviri bellekleri, çeviri piyasası, bulanık eşleşme.

¹ Bu çalışma, Şahin'in (2019) Köktürk danışmanlığında tamamladığı doktora tezinden üretilmiştir.

² Arş. Gör. Dr., Sakarya Üniversitesi, Çeviribilim Bölümü, ozdens@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2615-8127.

³ Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Çeviribilim Bölümü, skokturk@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2575-0137.

⁴ Arş. Gör. Dr., Sakarya Üniversitesi, Çeviribilim Bölümü, sokuyan@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0584-6155.

Giriş⁵

Çeviriye duyulan ihtiyaçla birlikte çeviri teknolojileri de hızlı bir gelişme göstermiştir. Küreselleşme ile ticaretin ve hareketliliğin artması, AB ve BM gibi uluslararası kurumlar ile uluslararası kar amacı gütmeyen kurumların dünya çapında etkinlik göstermesi, iletişim olanaklarının artması ve yaygınlaşması, göç gibi etkenler çeviriye duyulan ihtiyacı artırmış ve çeviri teknolojileri bu ihtiyacın karşılanması için ortaya çıkmıştır. 1950'lerden itibaren makine çevirisi ile özellikle akademik ilgiyi üzerine çeken çeviri teknolojileri, günümüzde de çeviri sürecinin merkezinde yer almaktadır. "Bilgisayar destekli çeviri araçları" kavramı bu açıdan Pym gibi bazı kuramcılar tarafından yanlış bulunmaktadır çünkü bütün çeviriler bilgisayar aracılığıyla yapılmaktadır (Pym, 2010, s. 123). Hutchins ve Somers'in bilgisayar desteği alınmadan yapılan "insan çevirisi" kavramı, bu bağlamda günümüz şartlarına uymamaktadır (1992, s. 148).

Çeviri teknolojilerini makine çevirisi ve bilgisayar destekli çeviri araçları olarak bölmek, bu açıdan artık daha uygundur. Ancak bu noktada yine makine çevirisinin son yıllarda gittikçe artan bir şekilde bilgisayar destekli çeviri araçlarına bütünleştirildiği göz önünde bulundurulmalıdır.

1. Çeviri Teknolojilerinin Tarihsel Gelişimi

Çeviri teknolojilerinin gelişimini makine çevirisi⁷ çalışmalarına dayandırabiliriz. 1. Dünya Savaşı'nda sayısal işlemler için kullanılan bilgisayarlar, ilk defa makine çevirisi çalışmalarıyla sözel bir alanda kullanılmıştır. Bilimsel projelere destek sağlayan bir vakıf olan Rockefeller Vakfı'nın bilim kurulu başkanı matematikçi Warren Weaver'in konuyla ilgilenebilecek bilim adamlarına yolladığı bir bildiriyle ABD'de başlayan makine çevirisi çalışmaları, Avrupa, Kanada ve Japonya'da 1950-1960lı yıllar arasında büyük fonlarla desteklenen bir çalışma alanı olmuştur. Tam otomatik ve yüksek kaliteli makine çevirisine odaklanan çalışma gruplarının çevirmenlerin yerine geçecek programlar tasarlamada yaşadıkları sıkıntılar sonucunda, ABD'de hükümet emriyle bir durum değerlendirmesi yapmak amacıyla ALPAC (Automatic Language Processing Advisory Committee, Otomatik Dil İşleme Danışma Komitesi) 1966 yılında bir rapor yayınlamıştır. ALPAC raporu olarak bilinen bu rapor, makine çevirisinde tam otomatik yüksek kalitenin ulaşılamayacak bir hedef olduğunu, bunun yerine temel bilgisayarlı dilbilim çalışmalarının ve çevirmenler için bilgisayar destekli yardımcı araçların geliştirilmesini tavsiye etmiştir. Makine çevirisi çalışmalarını başta ABD olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde uzun bir süre durduran bu rapor, bilgisayar destekli çeviri araçlarınının da bir öneri olarak ortaya çıktığı ilk belgedir (Hutchins, 1998, s. 3).

Bilgisayar destekli çeviri araçları günümüzde terim yönetim araçları, terim çıkarma araçları, bütüncü araçları, bağlamalı dizin, vb. ye ek olarak çeviri belleklerini de içeren bağımsız programlar olarak piyasada yer almaktadır. Bu araçların en önemli özelliği, makine çevirisinde hedef olan çevirmenin yerine geçmekten ziyade yönetimi ve karar almayı çevirmene bırakarak çeviriye yardımcı olmak, çeviriyi daha tutarlı hale getirmektir.

Çeviri belleklerinin fikir olarak ortaya çıkışı pek çok kaynakta Peter Arthern'in 1979 yılında sunduğu bir bildiriye ve Martin Kay'ın 1980 yılında sunduğu bir rapora dayandırılmaktadır (Hutchins, age.).

⁵ Şahin'in doktora çalışmasında (2019) çeviri belleklerindeki farklı derecelerdeki bulanık eşleşmelerin çevirmenin zamansal, fiziksel, bilişsel ve öznel çabasına etkisi ölçülmüştür. 14 profesyonel çevirmen üzerinde göz takip cihazı kullanılarak yapılan deneylerde, harcanan çabanın katılımcı düzeyinde eşleşme oranıyla orantılı bir değişim göstermediği ortaya çıkmıştır.

⁶ Matecat, SDL Trados 2015, Google Translator Toolkit, vb. diğer araçlar makine çevirisi bütünleşmesi sağlamakta, çeviri belleğinde eşleşmesi bulunmayan birimler için çevirmene otomatik makine çevirisi önerisi sunmaktadır.

⁷ Makine çevirisinin tarihsel gelişimi için Hutchins, 1986.

Avrupa Komisyonu'nda çevirmen olarak çalışan Arthern (1979), bu kurumdaki çevirilerin çoğunun daha önceden çevrilmiş çeviriler olduğuna ve sıklıkla tekrar içeren metinler olduğuna dikkatleri çekmiştir. Makine çevirisi programlarının bu metinlerde ürettiği kötü sonuçların yerine "metni yeniden düzelterek çevirme" temelinde bir program oluşturulmasının uygun olacağını, bunun için de oldukça geniş bir hafızaya sahip bir bilgisayarda, kurumun bütün çevirilerinin, kaynak ve hedef dillerde eşleştirilmiş halde saklanarak, benzer bir metinle karşılaşıldığında bilgisayarın eski çevirileri bulup ekrana getirmesi gerektiğini önermiştir. Çevirmen, bu eski çeviri üzerinde gerekli değişiklikleri yaparak hız kazanacaktır. Buna ek olarak, eğer bilgisayarın hafızasında çevrilecek birim için herhangi bir kayıt yoksa bu birimler makine çevirisiyle çevrilerken yine yardımcı olacaktır. Arthern, sadece çeviri bellekleri fikrini ortaya atmakla kalmamış, ayrıca günümüzde gittikçe yaygınlaşan makine çevirisinin çeviri belleklerine bütünleşmesini de öngörmüştür.

Dil Çevirisinde İnsanların ve Makinelerin Uygun Yeri (The Proper Place of Men and Machines in Language Translation) başlıklı raporda Martin Kay, dönemin makine çevirisi programlarının çevirmenleri güçsüzleştirdiğini, bunun yerine çeviriye yardımcı bir aracın geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çevrilecek olan metne benzeyen eski metinlerin de çevirileriyle birlikte çevirmene sunulduğu bu sistem, çevirmenlerin karar almasına yardımcı olacaktır. Bir bilgisayar destekli çeviri aracı önerisinde bulunan Kay, böylece hem çeviri belleklerini dolaylı olarak önermekte hem de makine çevirisinin aksine çevirmenleri iş akışının merkezine getirmektedir (Kay, 1980; Somers, 2003, s. 32).

1981 yılında ise Alan Melby, çift dilli bağımlı dizinin çevirmenler için önemli bir araç olabileceğini öne sürerek günümüz çeviri belleklerinde de geçerli olan cümle temelli eşleştirmeyi öne sürmüştür. Cümle temelli olarak eşleşen kaynak metin ve çeviri metinler, çevirmenin hızlı bir şekilde çeviri yapmasına yardımcı olacaktır. Böylece çevirmenin karar alması hızlanacak ve daha tutarlı çeviriler yapacaktır. Buna ek olarak Melby, Kay'ın öne sürdüğü gibi bir çeviriye yardımcı araç önerisinde bulunmuş, çeviri işini çevirmenin yapması gerektiğini dile getirmiştir (1982, s. 217).

Çeviri bellekleri, bilgisayar destekli çeviri araçlarına paralel olarak gelişim göstermektedir. Yukarıda ana hatlarıyla ele alınan öncü fikirlerin ticari ürünler olarak piyasaya sürülmesi bilgisayar teknolojisinin gelişmesini ve daha erişilebilir bir hale gelmesini beklemek zorunda kalmıştır.

Piyasaya sürülen ilk bilgisayar destekli çeviri araçlarından olan ALPS, çeviri belleğine benzer bir uygulamaya sahipti. ALPS programında "tekrar eden birimleri işleme" olarak anılan bu uygulama, çevirmenin önceki çevirileri mevcut çeviriyle karşılaştırarak önceki çevirilerin tekrar kullanılmasını sağlıyordu (Reinke, 2003, s. 29).

Brian Harris'in ikili metin (bitext) olarak sunduğu çevirmene yardımcı araç, çeviri bellekleri kapsamında ele alınabilir. Yukarıda öne sürülen tanımlara benzer bir şekilde ikili metni, kaynak metin ve çevirilerinin cümle tabanlı eşleşmesi olarak tanımlayan Harris (1987), böylece çevirmenlerin bağlama da ulaşabileceği bir araç önerisinde bulunmaktadır.

Çeviri belleklerinin bir başka kullanım alanı ise istatistiki makine çevirisi araştırmalarında ortaya çıkmıştır. Fransızca ve İngilizce dillerinde oluşturulan Kanada Hansard Bütüncesi üzerinde çalışan Brown ve diğerleri (1988), önce İngilizce ve Fransızca cümleleri, sonra ise cümlelerdeki kelimeleri çevirileriyle hizalayarak bir makine çevirisi programı önerisinde bulunmuşlardır. İstatistiki makine çevirisi böylece dilbilimsel kuralların her bir dil için yazılmasına gerek olmaksızın, var olan çevirilerden oluşturulabilen bir makine çevirisi türü olarak yaygınlık kazanmıştır. Günümüzde de

Google Translate gibi popüler internet tabanlı makine çevirisi programları bu yaklaşımla oluşturulmaktadır.

1990'lı yıllarda ve sonraki yıllarda piyasaya sürülen veya internet tabanlı olan bilgisayar destekli çeviri araçlarının çoğunda yer alan çeviri bellekleri, farklı adlarla da anılsa temel olarak aynı işlevi görmektedir: eski çevirilerin kullanılarak çevirmenin daha tutarlı ve daha hızlı bir şekilde çeviri yapmasını sağlamak.

2. Çeviri Ortamı Araçları ve Genel Özellikleri

Çeviri bellekleri yukarıda kısaca özetlediğimiz tarihi içerisinde Microsoft Word'de çalışan makrolardan tek başına çalışan programlara dönüşmüştür. Günümüzde ise hem tek başına çalışan SDL Trados Studio⁸, OmegaT⁹ (açık kaynak çeviri ortamı aracı) gibi araçlar hem de internet tabanlı Google Translator Toolkit¹⁰ (Google Inc.'in internet tabanlı ve ücretsiz çeviri ortamı aracı), MateCat¹¹, Wordfast Anywhere¹², Nubuto¹³, MemSource¹⁴ gibi çeviri ortamı araçları çevirmenlerin ihtiyaçlarına göre kullanabilecekleri seçenekler arasında yer almaktadır.

Bilgisayar destekli çeviri araçları oldukça geniş bir kapsamlı bir adlandırmadır. Bu araçların içerisinde Microsoft Word gibi kelime işlemcileri, yazım denetçisi, elektronik sözlükler gibi çevirmenlere özgün olmayan araçlar girebilir. Buna ek olarak terim bankaları, bütünceler, makine çevirisiyle birleşmiş çeviri bellekleri gibi daha profesyonel araçlar da bu kavramın içindedir. Zetzsche (2010) tarafından çeviri ortamı araçları olarak adlandırılan araçlar ise yine yukarıda belirtilen araçların çoğunu içeren ve profesyonel çevirmenler tarafından sıklıkla kullanılan bütünleştirilmiş çeviri araçlarıdır. Çeviri ortamı araçlarına örnek olarak Deja Vu ve SDL Trados Workbench verilebilir. Bu bütünleştirilmiş çeviri araçlarında farklı adlarla anılan ancak temel işlevleri benzer olan uygulamalar, işlevleri ile birlikte aşağıda Tablo 1'de sunulmuştur (Bowker ve Fishes, 2010, s. 62; Reinke, 2013).

Tablo 1. Çeviri Ortamı Araçlarında Yer Alan Uygulamalar ve İşlevleri

Uygulamanın Genel Adı	İşlevi
Çeviri Belleği	Daha önce çevrilmiş metinlerin, kaynak ve çeviri birimleri halinde saklandığı veri tabanıdır. Benzer bir metin çevrildiğinde çeviri belleği eski çevirileri tarayarak çevirmene çeviri önerisi olarak önceki çevirileri sunar.
Terminoloji Çıkarma Aracı	Metinleri inceleyerek terim olabilecek birimleri bulur.
Terminoloji Yönetim Aracı	Müşteri, konu veya projeye özgü terim listelerinin oluşturulmasını ve çeviride kullanılmasını sağlar.
Bağlamlı Dizin	Çevirmenin belirlediği kelime veya cümleyi ikili metinde tarayarak bağlamı bir şekilde çevirmene sunar.
Makine Çevirisi Modülü	Çevrilecek metinde çeviri belleğinin %0 eşleşme gösterdiği birimlerin makine

⁸ <http://www.sdl.com/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

⁹ <http://omegat.org/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

¹⁰ <https://translate.google.com/toolkit/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

¹¹ <https://www.matecat.com/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

¹² <https://www.freetm.com/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

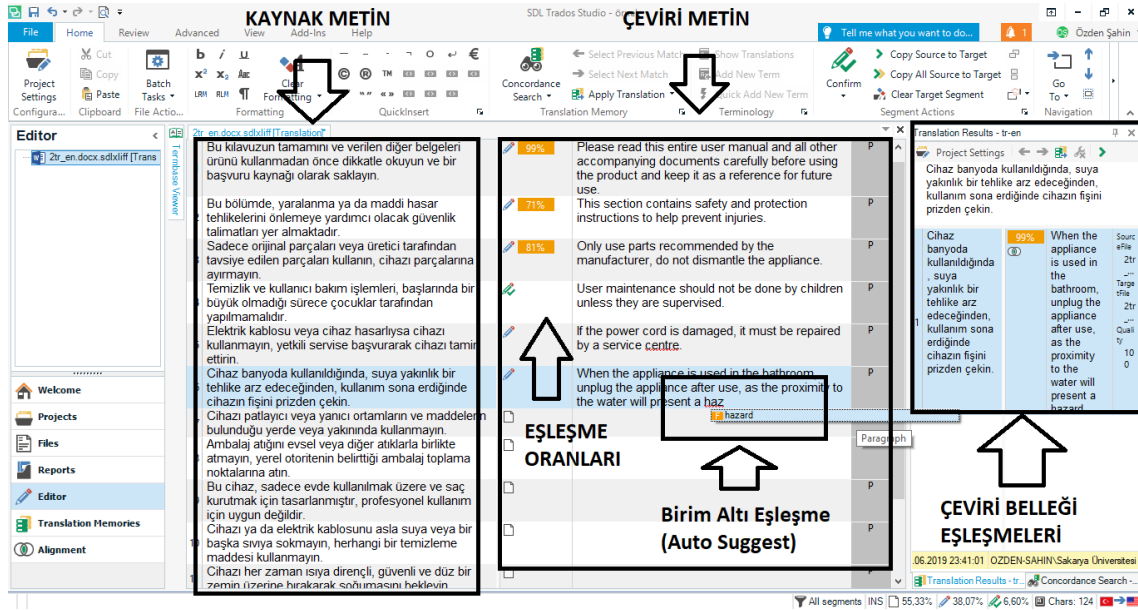
¹³ <http://www.nubuto.com/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

¹⁴ <https://cloud.memsource.com/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

	çevirisi ile çevrilerek çevirmene sunulmasını sağlayan modüldür.
Belge Analizi	Çevrilecek belgenin içeriğini çeviri belleğiyle kıyaslayarak çeviri işinin fiyatlandırılması ve zamanlaması için çevirmene yardımcı olur.
Proje Yönetimi	Çeviri projelerinin yürütülmesi için iş akışı, zamanlama, müşteri ve çevirmen bilgilerinin yönetildiği uygulamadır.
Kalite Kontrol Modülü	Bitmiş çeviriler üzerinde yazım denetimi, terminoloji, vb. denetimi sağlar, ayrıca bütün birimlerin çevrildiğini kontrol eder. Buna ek olarak, elektronik etiketlerin çeviride korunup korunmadığını denetler.
Hızlama Aracı	Eski çevirilerin kaynak metin birimleriyle eşleştirilerek yeni çeviri belleklerinin oluşturulmasını sağlar.
Birim Altı Eşleşme	Çevirmen cümleden daha düşük bir birimin çevirisini yazmaya başladığında çeviri belleğinden öneriler çevirmene sunulur yazma süresini kısaltmaktadır.

Çeviri ortamı araçları, yukarıda belirtildiği üzere farklı programlardan oluşmaktadır. SDL Trados Studio 2019'in editör arayüzünün aşağıda yer alan Ekran Görüntüsü 1 üzerinde bu özelliklerin bazıları işaretlenmiştir:

Ekran Görüntüsü 1. SDL Trados Studio 2019 Editor Arayüzü

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere kaynak metin cümle tabanlı olarak bölünmüş bir şekilde çevirmene sunulmaktadır. Çeviri metinde ise çeviri belleğinde yer alan eşleşmeler görülebilir. Birim altı eşleşme özelliği sayesinde çevirmene yazarken çeviri önerileri sunulmaktadır. Terim veritabanından gelen eşleşmeler ve çeviri belleği eşleşmeleri yine eşleşme oranı ile beraber arayüzde yer almaktadır.

3. Çevirmenlerin Çeviri Belleklerine Yönelik Görüşleri

Çevirmenlerin çeviri belleklerine ve diğer çeviri teknolojilerine yönelik görüşleri farklılıklar göstermektedir. Bu konuda yapılmış bazı anketler ve çeviri portallarını bütüncü olarak inceleyen araştırmalar, profesyonel çevirmenlerin çeviri belleklerine yönelik olumlu ve olumsuz düşüncelerini ortaya koymaktadır.

LISA'nın 2004 yılında gerçekleştirdiği ve çeviri belleklerinin piyasadaki genel kabulünün araştırıldığı anketin katılımcılarının büyük kısmını (%62) yöneticiler; %28'ini çevirmenler, terminoloji uzmanları; %10'unu ise yazılım mühendisleri ve akademisyenlerden oluşturmaktadır. 2002 yılındaki anketin sonuçlarına benzer bir şekilde, bu ankette de katılımcıların %59'u çeviri belleklerini çeviri işlerinin %75-100'lük kısmında kullanmaktadır. Katılımcıların sadece %9'u herhangi bir çeviri belleği kullanmamaktadır. Çeviri belleklerini kullanmama sebepleri ise şu şekilde sıralanmaktadır: Çalışılan kurum içerisinde çeviri belleklerini kullanabilecek bireyler arasında bir eşgüdümün olmayışı, bazı metin türlerinin çeviri belleklerine tanınmaması, işverenin çeviri bellekleriyle çalışmaması, kaynak metinlerin basılı olması (Lommel, 2004). Bu ankette katılımcılara ticari çeviri belleği sistemlerinin hangilerini kullandıkları da sorulmuştur. Katılımcıların %50'sinden fazlası birden çok çeviri belleği sistemi kullandığı belirtilmiştir. Bu yanıtı veren katılımcılar ortalama üç farklı ticari çeviri belleği sistemi kullanmaktadır. Farklı çeviri belleği sistemlerinin kullanılmasının temel sebebi ise müşteri talebi olarak belirtilmiştir. Anket sonuçlarına göre en popüler on çeviri belleği sistemi sırasıyla şunlardır: Trados (%71), SDLX (%28), Deja Vu (%24), Alchemy CATALYST (%20), STAR Transit (%19), Wordfast (%18), çeviri şirketinin kendi yazılımı olan çeviri belleği sistemi (%12), Passolo (%5), Foreign Desk (%5), OmegaT (%4).

AB destekli eCoLoRe projesi 2002 yılında yerleştirme sanayisinin durumunu belirlemek için bir anket gerçekleştirmiştir. Anket kapsamında çeviri belleklerinin kullanım durumunu ve alanlarını, eğitim ihtiyaçlarını ve çevirmenlerin genel tutumunu ölçmeyi hedeflemiştir. Anket katılımcılarının %48'ini bir çeviri bürosuyla doğrudan çalışmayan serbest çevirmenlerden, %36'sı ise bir çeviri bürosuyla doğrudan çalışan serbest çevirmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%74) çeviri belleklerini kullanmaktadır. Bu katılımcıların %29'u çeviri belleklerini her gün kullanmaktadır.

Katılımcıların çeviri belleklerini kullanma sebepleri ise verimlilik artışı (%75), tutarlılıkta artış (%75), kalite kontrolünü kolaylaştırması (%55) ve müşterilerden gelen çeviri belleği kullanma talebi (%41) olarak sıralanmaktadır.

Ankete katılan ve çeviri belleği kullanmayan çevirmenler ise kullanmama sebeplerini şu şekilde sıralamaktadır: başlangıç maliyeti (%51), çeviri belleklerini kullanma için gereken eğitim, yatırımın geri dönüşü (%34), sistemi kullanmayı öğrenmede zorluk (%34), sistemin imkânlarının neler olduğuna dair bilgi eksikliği (%34), eşleşme oranına göre indirim talepleri (%30), sınırlı işe yararlık (%25), ilgi eksikliği (%23).

Çeviri belleklerini kullanan katılımcıların %54'ü sistemleri kendi kendilerine öğrenirken %12'si üniversite dışında bir kurs aracılığıyla, %3'ü ise üniversitede verilen bir ders aracılığıyla çeviri sistemlerini kullanmayı öğrenmişlerdir. Katılımcıların yarıya yakını eğitimin pahalı olduğunu dile getirmiştir (Weatley, 2003).

Dillon ve Fraser 2004 yılında çevirmenlerin çeviri belleklerine karşı tutumunu araştıran bir anket uygulamışlardır. 59 çevirmenin katıldığı anket üç hipotezin doğruluğunu araştırmaktadır: 1) deneyimsiz çevirmenler çeviri bellekleri konusunda deneyimli çevirmenlere oranla daha olumlu bir algıya sahiptirler. 2) çeviri belleklerini kullanan çevirmenler kullanmayan çevirmenlere oranla bu araçlar konusunda daha olumlu bir algıya sahiptirler. 3) bilgi teknolojileri konusunda yetkinlik çeviri belleklerinin değerinin algılanmasında en önemli etken değildir (Dilton ve Fraser, 2007).

Katılımcıların %85'i serbest çalışan çevirmen, %11'i kadrolu çalışan çevirmen, %4'ü ise hem serbest hem kadrolu çevirmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların %52'si çeviri bellekleriyle çalıştıklarını ifade etmiştir. Çeviri belleklerini kullanmayanların %44'ü ise üç yıldan daha az deneyime sahip olup çeviri bellekleriyle çalışan çok sayıda çevirmen tanıdıklarını dile getirmişlerdir. Bu ise araştırmacıları, piyasadaki bu az deneyimli çevirmenlerin deneyimli çoğu çevirmenin çeviri bellekleriyle çalıştıklarını varsaydıkları sonucuna ulaştırmıştır. Çeviri araçlarını kullanmayan katılımcılar kullanmama sebeplerinin başında çeviri bellekleri sistemlerini kullanmayı öğrenmek için gerekli olan zamansal ve maddi yatırımı sıralamışlardır.

Anket sonucunda araştırmacının üç hipotezinin ikisi doğrulanmıştır. Deneyimsiz çevirmenler çeviri belleklerini kullanmasalar da bu sistemler konusunda daha olumlu bir algıya sahiptir. Çeviri belleklerini kullananların algıları ise çeviri bellekleri kullanmayanlara oranla daha olumludur. Son hipotez ise yanlışlanmış ve bireyin bilgi teknolojileri konusunda kendi algıladığı yetkinliğinin çeviri bellekleri kullanmayı seçerken çok daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Serbest çalışan çevirmenler arasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını araştıran Fulford ve Granell-Zafra (2005), katılımcıların %28'inin çeviri bellekleri dahil olmak üzere BDÇ araçlarını kullandıklarını belirtmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısı BDÇ araçlarına aşina olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Katılımcılar bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağladığı faydaları zaman kazandırması, daha yüksek kalitede hizmetler, artan etkililik ve geliştirilmiş iletişim sağlaması olarak dile getirmiştir. Çalışma çeviri belleği kullanan katılımcıların çeviri belleği kullanmayan katılımcılara oranla bu teknolojinin sağladığı faydalara daha ılımlı yaklaştıklarını ortaya koymaktadır. Çeviri araçlarının kullanılmamasının sebebi çevirmenlerin bilinçli bir kararı olmaktan ziyade bu araçlar hakkında bilgi eksikliğidir.

2006 yılında yayınlanan bir başka çeviri belleği algı ve tutum anketini Lagoudaki 874 dil uzmanının katılımıyla gerçekleştirmiştir. Katılımcıların %90'ı çevirmenlerden oluşmaktadır.

Katılımcıların %82.5'i çeviri belleklerini kullanmaktadır. Buna ek olarak teknik metin çevirisinde uzmanlaşan katılımcıların çeviri belleklerini daha yüksek oranda kullandıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların %65'i çeviri belleklerini çeviri işlerinin %75-100'lük kısmında kullanmaktadır. Katılımcıların %71'i çeviri belleklerini kendi istekleri doğrultusunda kullanmaktayken %20'si işveren istekleri doğrultusunda, %9'u ise müşteri istekleri doğrultusunda kullanmaktadır.

Çeviri belleklerini kullananlar bu araçların zamandan tasarruf, artan terminolojik tutarlılık, azalan masraflar ve kaynakların kolay değişimini sağladığını belirtmişlerdir.

Çeviri belleğini kullanmayanları %89'u çeviri belleklerinin varlığından haberdar olup kullanmayan çevirmenlerdir. Çeviri belleklerinin kullanılmamasının en temel sebebi ise çevrilen metinlerin çeviri belleğiyle çevrilmeye uygun olmayışıdır (%28). Bir başka önemli sonuç ise çeviri belleğini kullanmayanların %16'luk bir kısmının çeviri belleğini satın alıp nasıl kullanacağını bilmediğini

belirtmesidir. Çeviri belleği sistemlerinin masraflı oluşu, zaman yetersizliği, çeviri belleğini kullanmayı bilmeme, yatırımın düşük geriye dönüşü (eşleşme oranına göre indirim talebi) diğer kullanmama sebepleri arasındadır.

Anket sonuçlarına göre çeviri belleği kullananların %50'si birden çok çeviri belleği kullanmaktadır. Çeviri belleği kullanım süresi arttıkça kullanılan çeviri belleklerinin sayısı da artmaktadır. Kullanıcılar zaman içerisinde çeviri belleklerinin sınırlarını ve zayıflıklarını görebilerek ihtiyaçlarına yanıt verecek yeni çeviri belleği sistemleri aramaktadırlar.

Anket katılımcıları arasında en çok kullanılan çeviri belleği araçları sırasıyla Trados (%51), Wordfast (%29), SDL Trados 2006 (%24), Deja Vu (%23), SDLX (%19), STAR Transit (%14), Alchemy CATALYST (%8), OmegaT (%7), Logoport (%6) ve Passolo (%5) olarak belirtilmiştir.

Çeviri belleği kullanan anket katılımcılarının %51'i sistemi kullanmayı kendi kendilerine öğrenmişlerdir. %18'i kısa bir seminer veya kurs aracılığıyla, %12'si işverenin sağladığı eğitimle, %7'si akademik eğitim süresince, %7'si tedarikçi tarafından verilen eğitimle, %5'lik kısım ise iş arkadaşı veya çevirmen forumları gibi kaynaklar aracılığıyla çeviri belleği araçlarını kullanmayı öğrenmişlerdir.

LeBlanc'ın (2013) Kanada'da üç çeviri bürosundaki çevirmenlerle gerçekleştirdiği etnografik çalışma, çevirmenlerin çeviri bellekleri hakkındaki tutum ve görüşlerini ele alan bir diğer çalışmadır. Çevirmenlerle ve yönetim kadrosuyla yarı yapılandırılmış mülakatlar ve çevirmenlerin çeviri bellekleriyle çalışmalarının doğrudan gözlemlemesi ile gerçekleştirilen çalışma, toplamında 300 saatlik saha çalışmasının analizini içermektedir.

Saha çalışmasının gerçekleştirildiği üç çeviri bürosu da bilgisayar destekli çeviri araçlarını kullanmaktadır. Çeviri bellekleri ise metin türüne bakılmaksızın tüm çeviri işlerinde kullanılmaktadır. LeBlanc bunun sebebinin ise yönetimin çeviri belleklerinden daha fazla verim alabilmek için aldıkları karara bağlamaktadır; çeviri belleği ne kadar dolarsa o kadar verim alınacağı düşünülmektedir. İncelenen üç çeviri bürosundan bir tanesi bellekte yer alan %100 eşleşmelerin kesinlikle değiştirilmemesine dair bir karar alarak çevirmenlerin karar alma özgürlüğünü önemli derecede kısıtlamıştır.

Çevirmenlere göre çeviri belleklerinin olumlu yanları verimliliğin artması, tutarlılığın artması, güncelleme ve kullanım kılavuzu gibi sıkıcı ve tekrar gerektiren işlerin azaltılması, çeviri belleklerinin koşturucu olarak kullanılabilirliği, çeviri belleklerinde yer alan ve diğer çevirmenlere ait olan çevirilerin çevirmene yol göstermesidir. Buna ek olarak çeviri belleklerinin çeviri bürosuna sağladığı rekabet gücü ve ekip çalışmasını kolaylaştırması da yine çevirmenlerin sıraladığı olumlu özellikler arasındadır.

Çeviri belleklerinin olumsuz yanlarının başında ise bu araçların çevirmenin metinle olan ilişkisini değiştirmesi gelmektedir. Süreç odaklı çeviribilim literatüründe sıklıkla araştırılan bir konu olan bölümlenme¹⁵, çeviri belleklerinde cümle temelli birimlere ayırma anlamına gelmektedir. Metinsel bütünlüğün bozulması sonucu çevirmenlerin bağsız çeviri yapması (Pym, 2011), araştırmadaki çevirmenlerin de zihinsel süreçlerini etkilemesinden ötürü yapay buldukları bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak çeviri belleklerinin çevirmenin yaratıcılığına engel olması, çevirmenleri tembelleştirmesi ve giderek edilgen ve çeviri belleğine muhtaç hale getirmesi olumsuz yanlardır.

¹⁵ Daha deneyimli çevirmenlerin metni daha geniş bölümlere ayırarak çevirdiği düşünülmektedir. Dragsted (2006) bu konuya dair deneysel kanıtlar sunmaktadır.

Çevirmenlerin çeviri belleklerinde bulduğu bir diğer olumsuz özellik ise çeviri belleklerinin çevirmenlerin doğal yeteneklerini köreltmesidir. Hatta çalışmaya katılan deneyimsiz çevirmenlerin kendilerinin de kabul ettiği üzere, bu çevirmenler çeviri belleklerine fazlasıyla bel bağlamakta, bu ise çeviri sürecinin karmaşıklığını anlamalarına engel olmaktadır. Çeviri belleklerinin istenen kalitede olmayışı ve hatalı birimlerin tutarlı bir şekilde tekrar kullanılması, çeviri kalitesini düşürmektedir. Çevirmenlerin olumsuz karşıladıkları bir diğer konu ise çevirmenlerden beklenen verimliliğin çeviri belleğindeki eşleşmeler oranında artmasıdır. Çeviri belleğindeki %100 eşleşmelerin artması çeviriye ayrılan süreyi azaltmakta, bu ise çevirmenlerin bu eşleşmeleri olduğu gibi kabul etmeye zorlamaktadır. Çevirmenlerin pek çoğu ise bu durumdan duydukları stres ve motivasyon kaybını dile getirmiştir. Çeviri belleklerinin çevirmenlerin işini mekanikleştirmesi ve çevirmenlerin yeteneklerini köreltmesi, bunun sonucunda çevirmenlerin mesleki tatminini azaltarak statüsünü düşürmesi çevirmenlerin dile getirdiği bir başka olumsuz etkidir.

Çevirmenlerin çeviri bellekleri üzerine görüş ve tutumlarının sorgulandığı bir başka çalışma Garcia'nın (2006) çevirmen posta listesi Lantra-L'de yayınladığı bir soruya verilen yanıtları bütüncü olarak aldığı çalışmasıdır. Çevirmenlerin verdiği yanıtları dört başlık altında ele alan Garcia, çevirmenlerin çeviri belleklerini "lanet" ve ya "tanrının lütfü" olarak gördüğünü açıklar. Çeviri bellekleri lanet olarak görülmektedir, çünkü bu araçları kullanmayı öğrenmek oldukça zordur. Çeviri bellekleri tanrının lütfü olarak görülmektedir, çünkü kullanmayı öğrendikten sonra tekrar eden metinlerde çok büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Çeviri bellekleri bu aşamadan sonra yine lanet olarak görülmektedir; çünkü yapılan yatırım ve sistemi öğrenmek için harcanan zaman ve emekten sonra, tekrar eden birimler için indirim talepleri gelmektedir. Ancak çeviri belleklerinin tekrar içermeyen metinlerde sağladığı faydalar, onların yine tanrının lütfü olarak görülmesini sağlamaktadır.

Marshman'ın (2014) dil teknolojilerini kullanan çevirmenlerin algıladıkları kontrol düzeyleri üzerine yaptığı çalışması çeviri belleklerini de içeren geniş bir yelpazedeki teknolojilerin çevirmenlerin genel işleri, yürüttükleri görevler, kullandıkları yöntemler, işlerinin kalitesi, işveren/müşteri ile ilişkileri ve ücretlendirme üzerine etkileri sorgulanmaktadır. 176 katılımcının büyük bir kısmı teknolojinin işlerini genel olarak olumlu yönde etkilediğini belirtirken işveren/müşteri ilişkileri ve ücretlendirmede olumsuz bir etki dile getirilmiştir. Açık ve kapalı uçlu 34 sorudan oluşan anketin katılımcılarının %58'i serbest çevirmen, %28'i kadrolu çevirmen, %4'ü ise öğrencidir. Katılımcıların %73'ü 10 yıldan daha fazla deneyime sahipken %14'ü 6-10 yıl arası deneyime, %9'u 2-5 yıl arası deneyime, %3'ü ise 2 yıldan daha az deneyime sahiptir. Katılımcıların %79'u çeviri teknolojilerini sıklıkla kullanırken, %12'si daha önce hiç kullanmamıştır. %9'u ise daha önce kullanıp artık kullanmamaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı (%75'i) çeviri teknolojilerine olumlu yaklaşmaktadır.

Çeviri teknolojilerin çeviri işinin kalitesinin kontrol üzerine etkisini çevirmenler büyük oranda olumlu bulmaktadır. Çeviri bellekleri, bütüncüler ve hatta makine çevirisi gibi daha fazla veriye erişim çevirmenlerin daha fazla çözüm üretmesine katkı sağlamıştır. Ancak bazı katılımcılar teknolojinin kontrolü kısıtladığını dile getirmiştir. Çeviri belleklerindeki hatalı dahi olsa eşleşen birimi kullanma zorunluluğunu dile getiren çevirmenler ayrıca çeviri belleklerinin bölümlenme üzerindeki olumsuz etkisini vurgulamışlardır.

Çeviri teknolojilerinin çalışma yöntemleri üzerindeki kontrol üzerine etkisi konusunda ise çevirmenler genellikle olumsuz yanıt vermiştir. Çevirmenler teknolojinin çeviriye dair sağladığı istatistikler ve kalite kontrol aşamaları ile iş akışı üzerindeki etkisini olumlu bulurken bazı

çevirmenler bu etkileri olumsuz bulmaktadır. Buna ek olarak bu araçların sağladığı bağlamsız cümle temelli bölümlenme, yine olumsuz sayılan özelliklerdendir.

Çeviri teknolojilerinin yapılan iş miktarını kontrol etmeye etkisini ise çevirmenler genellikle olumlu bulmaktadır. Çevirmenler için büyük boyutlu ve tekrar içeren işleri daha hızlı yapmayı sağlaması ve işin ne kadar zamanda biteceğine dair tahminde bulunarak verimliliğe katkı yapması, çeviri teknolojilerinin olumlu etkileri olarak görülmektedir. Ancak bazı çevirmenler bu kontrolün genellikle gerçekdışı verimlilik beklentilerine sahip işveren/müşteriler tarafından kullanılması ile olumsuz bir hal aldığını belirtmiştir. Belirli araçları kullanması talep edilen ve bu araçlara sahip olmayan çevirmenler, bu durumda çeviri araçlarının olumsuz etkisini görmektedir. Buna ek olarak, bu araçları kullanmayı kabul eden çevirmenler, eşleşme oranına göre indirim talepleri karşısında ise daha fazla öfke duyduklarını belirtmektedirler.

Çeviri teknolojilerinin gerçekleştirilen görevlerin türleri üzerindeki kontrol üstüne etkisinde ise çevirmenler genellikle olumlu görüş bildirmişlerdir. Örneğin çok fazla hiper metin işaret dili ile işaretlenmiş metinler, çeviri bellekleri ile kolaylıkla çevrilmektedir. Ancak bazı katılımcılar, yine işveren/müşterilerin belli araçların kullanılması konusundaki ısrarı sebebiyle kontrol kaybına uğradıklarını dile getirmişlerdir.

Çeviri teknolojilerinin ücretlendirme üzerindeki etkisi konusunda katılımcılar görüş farklılıkları bildirmiştir. Katılımcıların %50'si daha fazla kontrol elde ettiklerini belirtirken diğer yarısı kontrolün azaldığını dile getirmiştir. Olumlu görüş bildiren katılımcılar artan verimlilik ve farklı ücretlendirme yöntemleri (saat başına veya kelime başına) sayesinde müşteri sadakati oluşturup gelirlerini arttırdıklarını dile getirmiştir. Olumsuz görüş bildiren katılımcılar ise işveren/müşterilerin çeviri teknolojilerini kalitede artış sağlama aracı olarak değil de maliyetten tasarruf elde etme aracı olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. Bazı katılımcıları eşleşme oranına göre indirim taleplerini haksız bulmakta, çeviri teknolojilerini satın almak ve öğrenmek için harcanan zaman ve eğitim masraflarının geriye dönmediğini dile getirmektedir.

Çeviri teknolojilerinin müşteri/işveren ilişkileri üzerindeki kontrol üstüne etkisi ise katılımcıların yarısı tarafından hissedilmektedir. Bu katılımcıların sadece yarısı daha fazla kontrol sahibi olduklarını dile getirmektedirler. Teknoloji becerilerinin tanınıp değer gördüğünü belirten bu katılımcılar, buna ek olarak yüksek kalitede çeviriyi zamanında yapmanın çeviri teknolojilerinin olumlu bir sonucu olduğunu belirtmişlerdir. Çeviri belleği sayesinde müşterilerin beklentilerine daha kolay yanıt vererek müşteri sadakati oluşturulması ve hatta gelen kaynak metinlerin kalitesinin bile yükselmesi, diğer olumlu etkiler arasındadır. Olumsuz etkilerin başında ise yine ücretlendirmede talep edilen eşleşme oranına göre indirimin çevirmenlerin zamansal ve maddi yatırımlarının geriye dönüşünü engellemesi ve çeviri belleğindeki düşük kaliteli çevirileri kabul etme zorunluluğu gelmektedir.

Verilen yanıtların arasında fikri mülkiyet hakkı ve çeviri belleklerinin sahipliği konularının geçmemesi ilginç sonuçlardandır. Buna ek olarak çeviri teknolojilerinin çevirmenlik mesleğini olumsuz yönde etkileyerek mesleğin sanatkârlıktan kurumsal montaj hattı faaliyetine döndüğü, çevirmenlerin aptal bir makinenin düzeltici konumuna indiğini belirten katılımcılar kalitenin arttığını ancak işveren ve müşterilerin sadece maliyet etkinliğine önem verdiğini belirtmektedir.

Makine çevirisinin son yıllarda gösterdiği gelişmeler, bu teknolojinin çeviri piyasasında artan bir şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Çeviri belleklerinde eşleşmesi olmayan birimler için çevirmenlere otomatik olarak makine çevirisi önerisi sunulması yaygınlaşmıştır. Makine çevirisinin çeviri

bellekleriyle bütünleşmesinin çevirmenin verimliliğini hangi yönde etkilediği ve ücretlendirmenin hangi temellere dayanması gerektiğine dair bazı çalışmalar yapılmıştır. O'Brien (2007) göz takip cihazını kullanarak gerçekleştirdiği çalışmada, çevirmenlerin bilişsel çabalarının farklı derecelerdeki bulanık eşleşmeleri çevirirken ne derece farklılaştığını ölçmüştür. Çeviri belleği eşleşmelerine ek olarak makine çevirisi önerilerinde de çevirmenlerin çabalarını ölçen araştırmacı, çevirmenlerin makine çevirisini düzeltirken harcadıkları çabanın %80-90 eşleşme oranına sahip çeviri belleği önerileriyle yakın olduğunu ortaya koymuştur.

Çeviri teknolojilerinin tarihsel gelişimi içerisinde farklı zamanlarda gerçekleştirilen bu çalışmalar, bu araçların çevirmenler tarafından daha fazla kullanılmaya başlandığını göstermektedir. Buna ek olarak, yine tarihsel gelişim içerisinde eşleşme oranına göre ücretlendirmede indirim talebinin çevirmenler tarafından sıklıkla olumsuz karşılandığı görülebilir.

Çevirmenlerin eşleşme oranına göre indirim talebine karşılık çeviri belleğindeki eşleşmelerin kalitesiz oluşu ve çok fazla düzeltme gerektirmesi, çevirmenin bilişsel süreçlerinin çeviri teknolojisi üreticilerinin iddia ettiklerinden 16 daha farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışma, Türkiye piyasasında çalışan profesyonel çevirmenlerin çeviri belleklerindeki farklı derecelerdeki bulanık eşleşmeler üzerindeki görüşlerini inceleyerek böylesi bir farklılığın olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

4. Yöntem

Çalışmada veri elde etmek için nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılmıştır. Profesyonel çevirmenlerin görüşlerinin incelendiği çalışmada profesyonellik, en az 2-4 yıl arası deneyime sahip olmak ve gelirinin %70'ini çeviriden kazanmak olarak işlemleştirilmiştir. En az 2-4 yıl arası deneyim, çevirmenlerin bilgisayar destekli çeviri araçlarını kullandığından hem de piyasa hakkında yeterince deneyim sahibi olduklarından emin olmak için konulmuş bir sınırdır.

Uygun katılımcıları belirlemek için hem sosyal medya¹⁷ hem de çeviri portallarına¹⁸ iş ilanına çıkmıştır. Kocaeli ve İstanbul'dan 14 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların anonim kalması için T1, T2, ... olarak kodlanmışlardır.

Daha geniş kapsamlı bir doktora tezinden üretilen bu çalışmada, katılımcılar mülakat sorularına geçmeden önce 250'şer kelimelik iki metni Türkçe-İngilizce ve İngilizce-Türkçe yönünde çevirmişlerdir. Çeviri görevleri bittikten sonra, katılımcıyla üç açık uçlu sorudan oluşan bir mülakat yapılmıştır. Ses kaydı alabilmek için katılımcıdan izin istenmiş ve sonrasında her bir soru teker teker katılımcıya yöneltilmiştir. Mülakatta sorulan sorular şunlardır:

- Sizce çeviri belleklerindeki eşleşme oranına dayalı indirim talepleri ne derece haklı? Eşleşme oranı yüksek olunca daha az mı çaba sarf ediyorsunuz?
- %70 eşleşme ile %90 eşleşme arasında sizce büyük bir fark var mı?
- Bu indirimlerin piyasaya ve çevirmenlik mesleğine etkisi sizce olumlu mu olumsuz mu?

14 katılımcıdan 13'ü mülakata katılmıştır. Mülakattan elde edilen sonuçlar önce yazıya aktarılmıştır. Ardından içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve tekrar eden temalar belirlenmiştir. Elde edilen veriler bir sonraki bölümde sunulmuştur.

¹⁶ <http://www.sdl.com/software-and-services/translation-software/sdl-trados-studio/> Erişim Tarihi: 20.01.2018

¹⁷ Facebook üzerinde çevirmenlerle ilgili en fazla katılımcıya sahip "Çevirmenler - Çeviri Büroları - Çeviri İşleri ve İlanlar" grubuna ve "Çeviri Blog" grubunda iş ilanına çıkmıştır.

¹⁸ translatorscafe.com ve proz.com üzerinden ilana çıkmıştır.

5. Bulgular ve Yorumlar

Her bir soruya verilen cevaplar katılımcıların katılım sırasına göre teker teker aşağıda sunulmuştur.

5.1. Eşleşme Oranına Göre İndirim Talebinin Haklılığı

Katılımcılara ilk olarak eşleşme oranına göre indirim talebinin haklılığı üzerine görüşleri sorulmuştur. Buna ek olarak eşleşme oranının artmasıyla harcanan çabanın değişip değişmediği de sorulmuştur.

Bir çeviri bürosu sahibi olan T1 indirim talepleriyle ilgili şunları dile getirmiştir:

“Daha az çaba sarf edip sarf etmememiz çevirmene bağlı o çeviri belleğine çevirisini girmiş olan tercümana. Kendi işimize daha az çaba gösteriyorum ama başka birisi ise mesela şirketlerin verdikleri ve kimin olduğu belli olmayan çeviriler ise o tamamen çevirmenin kalitesine bağlı olarak değişiyor ne kadar çok çaba sarf ettiği. Ama şirketler de bize iş verirken biz de serbest çevirmenlere iş verirken bu indirim talebinde bulunuyoruz. Dediğim gibi duruma göre değişiyor ama eksik kısımlar varsa onları mecburen baştan eklemek gerekiyor o yüzden biraz daha çaba oluyor.”

T1'in altını çizdiği gibi, çeviri belleğinin kalitesi, harcanan çabanın belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Buna ek olarak, T1, şirketin kendi içindeki çeviri belleğine daha çok güvenirken başka bir yerden alınan belleklerde daha temkinli davranmaktadır. Serbest bir çevirmen olan T2 ise indirim talepleriyle ilgili şunları düşünmektedir:

“Kesinlikle az çaba sarf ediyoruz, dolayısıyla faydalı buluyorum. İndirim talep etmelerini soruyorsunuz değil mi? İndirim talep etmelerinde aslında haklılar çünkü daha az zamanımızı harcıyor. Çünkü biraz da emeğimize zamanımızı harcadığımız oranda karşı tarafa fiyat veriyoruz o yüzden haklılar diye düşünüyorum. Bizim için iyi değil tabii ki.”

T2, zamansal açıdan daha az çaba harcadığını dile getirerek bu indirimlerin haklı olduğunu düşündüğünü belirtmektedir. Ancak çevirmenler açısından bu durumun sıkıntılı olduğunu da düşünmektedir. T3'ün indirim talepleriyle ilgili fikri ise şu şekildedir:

“İndirim taleplerini ben çok haklı bulmuyorum. Çok tekrar eden kelimelerde tabii ki indirim yapılmalı, %100 uyumlarda kelime tekrarı yapılmalı ama eşleşme %99 bile olduğunda çevirmen bilişsel süreçlerini uygulayarak düşünerek, ikisini kontrol ederek hatta bazen daha zorlayıcı bile olabiliyor. Uymayan kısmı bulmaya çalışıyorsunuz sıfırdan yapmaktan ziyade o bakımdan eşleşme oranları %100 olduğunda indirim talebi olmalı ama %100ün altındaki oranlarda indirim talepleri çok makul değil.”

T3, indirim taleplerinin sadece %100 eşleşmeler için geçerli olması gerektiğini dile getirmektedir. Buna ek olarak, kaynak metin ve çeviri belleği eşleşmesi arasındaki karşılaştırmanın bilişsel açıdan yorucu olduğunun altını çizmektedir. T4 ise bu indirimlerin olumlu ve olumsuz olduğu durumların olduğu belirtmektedir:

“Öncelikli olarak bazı evraklar çok oluyor. Çok standart avukatlık sözleşmeleri oluyor neredeyse hepsi birbirinin aynısı. Anadolu mahkemesi şurada yetkili olacaktır, bir yıldır sözleşme türü Türkçedir. Bir kopya halinde hazırlanmıştır ve bunların çeviri kaynaklarında source içinde olup da geldiğinde kişilerin tekrar tekrar çaba harcamayacağı, kaynaklarda olsa herkesin işini kolaylaştıracağını düşünüyorum. Çünkü ben sıfırdan çevirdiğimde bile ufak kelime farklılıkları olsa bile zaten çevirmesi kolay olacakken

memsource gibi programlarının, bu çeviri belleklerinin burada işimize yaradığını düşünüyorum. Fakat bazen %97 oranında bir şeyi sıfırdan çevirmen bile gerekli, bir eksik ya da hoşuma gitmedi cümlelerin içindeki yanlışlık yüzünden verdiği tat diyebilirim uygun olmak için yeniden gerekli ben burada katılıyorum. Makbuz evraklar standart cümlelerin çok olduğu ya da aynı mesela teknik evraklar olur hani mesela mühendislik evrakı zaten a, a a a ise b, a a a ise a, b a ise a şeklinde orada cümle dizilişleri aynı olduğu zaman orada indirim talebinde bulunulması çok normal. Ama bunun haricinde zaten yalap şap yapılmış bir tercümenin source olarak zaten yüzde 90 vermiş sizin referans verdiğiniz Google Translate'i düzeltmek için indirim talep etmekle neredeyse aynı olduğunu dile getirebilirim."

T4, genel olarak çeviri belleklerinin faydalarını dile getirmekle birlikte, T1 gibi çeviri belleğinin ne derece kaliteli ve temiz olduğunun önemini vurgulamaktadır. Özellikle matbu evraklar konusunda indirim talebini haklı bulurken, kalitesiz çeviri belleklerinden gelen eşleşmeler için indirim taleplerini haksız bulmaktadır. Buna ek olarak, çeviri belleği eşleşmesinin oranı yüksek de olsa biçimsel açıdan çevirmenin bunu beğenmeyip sıfırdan çeviri yapmak isteyebileceğini dile getirmiştir. Bir çeviri şirketinde kadrolu çevirmen olarak çalışan T5'in eşleşme oranına göre indirim talepleri konusundaki fikirleri şunlardır:

"Eşleşme oranı yüksek olunca sarf edilen çaba azalmıyor aslında tam olarak çünkü metni yine okuyorsunuz kendinizce bir değerlendirme yapıp önünüze çıkan metnin doğruluğundan emin olmak için tekrar tekrar okuyabiliyorsunuz her ne kadar %100 eşleşme olsa da. Ta ki bu size kesin bir şekilde garanti verilmediği sürece. Yani size işi veren kişi kesin eşleşme çıkıyorsa bunu okumanıza ya da çok vakit ayırmanıza gerek yok derse atlayabiliyorsunuz ama onun dışında yine tekrar yapıyormuş gibi o metni, yazıyı ya da cümleyi baştan okuyabiliyorsunuz. O da yine sizin zamanınızı ve emeğinizi alan bir iş oluyor. Dolayısıyla çaba kısmında çok net katılıyorum diyemem ama belki bir takım yardımcı programların vs. kullanılmasında çeviri işi yapan firmalar, şirketler hizmet verdikleri müşterilerine, diğer firmaların müşterilerine bu yönde söz veriyorsa ona bağlı olarak da çalışan çevirmene ödenen ücret muhakkak değişiyordur. Ama tabii ki ortada yine bir okuma süreci varsa onun üzerinden de belki daha düşük bir fiyat belirleniyordu ve onun da en uygun optimize edilmesi gerektiğini düşünüyorum."

T5, okuma ve karşılaştırma çabasının da göz önüne alınması gerektiğini belirtmektedir. Buna ek olarak, çeviri öncesi müşteri ile çeviri belleği eşleşmeleri üzerine bir görüşmenin gerekliliğinden bahsederek konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir. T6'nun indirim taleplerinin haklılığı ile ilgili fikirleri ise şu şekildedir:

"Bence eşleşme oranına dayalı indirim talep edilmesi çeviri büroları tarafından normal. Eşleşme oranı yüksek olunca daha az çaba sarf ediyoruz evet sonuçta bir referanstır, bir kolaylıktır. %70 yardım ediyorsam, %70 az ödeme yaparım kesinlikle doğru bir şey değil. O halde zaten insanlar hiç para kazanamaz. Ayrıca az önceki çalışmalarda gördüm %99 ya da %100 olarak bir çeviri belleğinin verdiği öneride bile bana göre hata olabiliyor. Mesela sektörel düşününce ya da kontekst içerisinde düşününce hata olabiliyor. Sonuçta her halükarda çevirmenin bir katkısı olduğu için bu işte emeğinin karşılığının ödenmesi gerekiyor."

T6, indirim taleplerini normal bulmaktadır ve çeviri belleği eşleşmesinin harcanan çabayı azalttığı görüşündedir. Buna ek olarak, diğer katılımcılar gibi, çeviri belleğinin kalitesinin önemini vurgulamaktadır. T7'nin ise indirim talepleriyle ilgili şunları dile getirmiştir:

“Tabii ki daha az çaba sarf ediyoruz. Özellikle %80'in üzerindeki benzeşmelerde zaman zaman birkaç kelimedden ya da cümlelerin çok küçük bir kısmından fazlasını değiştirmiyoruz, eğer bellekten gelen çeviri de kaliteli bir çeviriye bizim çok işimize yarıyor ve bizim de çok işimize yaradığı için indirim gayet normal bence.”

T7 çeviri belleklerinin faydalarını vurgulayarak indirim taleplerinin haklı olduğunu savunmaktadır. Bu katılımcı da diğerleri gibi çeviri belleğinin kalitesi üzerinde durmuştur. T8 de benzer bir görüş savunmaktadır:

“Haklı olduğunu düşünüyorum bu talebin ve evet eşleşme oranı yükseldikçe çoğunlukla, yani çok az bunda istisnai duruma denk geldim, kesinlikle çeviri kolaylaşıyor.”

T8, çeviri belleklerinin çeviriyi kolaylaştırdığını, bu yüzden de indirim taleplerinin haklı olduğunu dile getirmektedir. T9 ise indirim taleplerine farklı açılardan yaklaşmaktadır:

“Evet, eşleşme oranı olunca daha az çaba farkediyoruz fakat çeviri şirketleri meslek açısından bakınca %100 dahi olsa onu çevirmenizi istiyor. O zaman indirim talebini haklı bulmuyorum fakat gerçekten çok tekrar içeren bir dosya ise haklılar, özellikle teknikte haklılar %100 eşleşmelerde indirim talep etmekte.”

T9'a göre, eşleşme oranı arttıkça daha az çaba harcanmaktadır ancak şirketlerin hem indirim talep edip hem de %100 eşleşmelerin bile çevrilmesini istemesi haksızlıktır. T10, indirim taleplerini zamansal çaba açısından değerlendirmektedir:

“Aslında eşleşme oranına dayalı çevirilere bana göre çeviri bürolarının indirim istemesi yanlış. Haksız görüyorum ben. Çünkü sonuçta burada çevirmen sadece bildiklerini, bilgilerini değil bir nevi vaktini de harcıyor, vaktini harcaması bu işin bir maliyeti oluyor. Dolayısıyla yapılan indirimleri ben doğru bulmuyorum.”

T10, harcanan zamansal çabaya vurgu yaparak indirim taleplerini haksız bulduğunu dile getirmektedir. T11 ise çevirmen tercihinin vurgu yapmaktadır:

“Şimdi tabii bu tercümana da bağlı biraz, ben şahsen düzeltmeyi sevmeyen bir tercümanım. Dolayısıyla hani çok da sevmiyorum açıkçası. Hızlı oldu mu, evet inanım daha hızlı fakat daha yorucu.”

T11 zamansal açıdan daha az çaba harcarsa da muhtemelen karşılaştırma çabasının onu daha yordüğünü belirtmektedir. T12, bir çeviri bürosu sahibi olarak konuya farklı bir açıdan yaklaşmaktadır:

“Ben naçizane bir çeviri bürosu işletmeni ve tercümanı olarak bu çeviri belleklerindeki tekrarların müşteriye indirim olarak yansıtılması konusundaki düşüncem şudur, bu deneyde yaptığımız çalışmalarda bence indirim yapılması gereken bir çalışma değildir. Yani orada kelimesel bir eşleşme olabilir sadece şöyle bir indirim olabilir. Diyelim ki 50 sayfa bir metin geldi tamamen metin eşleşiyor yani birebir. Ama burada çeviri belleğini kullanmamızı metindeki cümleler çok tekrardan oluşan bir metin değilse belki cüzi olabilir ama çok ciddi anlamda müşteriye bunu yansıtmanız gerekmiyor diye düşünüyorum.”

Verdiği metin sürekli tekrar eden bir metin ise o metin üzerinde bizim 3 günde yaptığımızı 2 günde yapabiliyorsak çeviri olarak, ama metin zor bir metin, program yardım ediyor, bu bizimle alakalı bir durum. Ama müşterinin verdiği 50 sayfanın 20 sayfasında işte diyelim bir şablon verdi sadece içeriği değişiyor, bu tarz belgelerde bence indirim daha haklı bir indirim oluyor.”

T12, çeviri belleğinin haklı ve haksız olduğu durumlardan bahsetmektedir. T12’ye göre çeviri belleğinin sağladığı faydanın müşteriye yansıtılmaması gerektiğini düşünmektedir. Ancak indirim talebinin haklı olduğu durum, metnin çok tekrar içerdiği durumlardır. T14’ün indirim talepleri hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

“Daha fazla çaba sarf ediyorum çünkü kafa karışıklığına sebep oluyor tüm kelimelerin doğruluk payına bakmak zorunda kalıyorum tek tek bağlaçları, kelimeleri kontrol etmek zorunda kalıyorum. Kendim direkt de çevirebilirdim daha da rahat olabilirdi.”

Buna göre T14, T3 ve T11 gibi, karşılaştırma çabasının daha yorucu olduğunu dile getirmektedir.

Görüldüğü üzere, çevirmenlerin eşleşme oranına göre indirim talebi konusundaki görüşleri farklılıklar ve benzerlikler göstermektedir. Bazı katılımcılar bu talebi haklı bulurken bazıları haksız bulmaktadır. Buna ek olarak, çeviri belleğinin kalitesi, çevrilecek metnin türü, çevirmenin biçimsel tercihleri ve karşılaştırma çabası, çevirmenlerin indirim talebi konusunda vurguladıkları etmenlerdir. Çeviri bürosu sahibi iki katılımcı ise konuyla ilgili birbirinden farklı görüşler dile getirmiştir. T1, şirketlerin bürolardan, büroların da çevirmenlerden indirim talep ettiklerini belirtirken T12 ise indirimlerin müşteriye yansıtılmaması gerektiğini düşünmemektedir. Bazı katılımcıların belirttiği gibi, çeviri bürolarının hem indirim talep edilmesi hem de %100 eşleşmelerde herhangi bir hata istememesi, çevirmenler açısından olumsuz bir durum yaratmaktadır. Buna ek olarak, çevirmenlerin özellikle çeviri belleğinin kalitesine vurgu yapması, çaba konusunda bu etmenin eşleşme oranından daha önemli bir rol oynadığını düşündürmektedir.

5.2. Eşleşme Oranları Arasındaki Farkın Çabaya Etkisi

Katılımcılara ikinci olarak ise eşleşme oranları (özellikle %70 ve %90) arasındaki farkın çaba üzerindeki etkisi sorulmuştur. Katılımcıların görüşleri ise yine birbirinden farklılık ve benzerlikler göstermektedir.

T1 ve T2 eşleşme oranları arasında farklılıklar olduğunu belirtmektedirler:

(T1) *“İşte dediğim gibi bu eksiklikler falan mecbur fark ettiriyor.”*

(T2) *“Kesinlikle var yani olmaz mı?”*

T3’ün bu farklılık üzerine görüşleri ise şu şekildedir:

“Ben %70 ve %90 arasında çok büyük bir fark göremedim. En güvendiğim eşleşmeler de %99 olan eşleşmeler oldu açıkçası. Zaten eşleşme oranının cümleye daha dikkatli ya da daha dikkatsiz bakmanızı etkileyebileceğini düşünüyorum.”

T3, eşleşme oranıyla çevirmenin dikkatinin değiştiğini dile getirmektedir. T4 ise, yine eşleşme oranlarıyla değişen dikkatin altını çizmektedir:

"Tabii. %70 neredeyse tamamen enkaz. Yani hiçbir şey tutmuyor. Bir şeyleri yeniden komple yeniden yazmaya yakın bir şekilde belki de kelimeleri tekrardan kullanmaya çalışılıyor beynimiz orada tembel olduğu için. Şuradaki kelimeyi şuraya alayım, bunu yeniden düşünmeyeyim haricinde neredeyse yeniden yazıyoruz. %90 da neresi bozukmuş hani bakış açımız değişiyor sonuçta yine programa güven olduğu için. %70 te "Aaa canına okumuşlar" demektense %90 da "haa dur bakalım neymiş?" bakış açısıyla iç rahatlatıyor. Ne kadar doğru olduğu tartışılır ama o güveni verdiği için dile getirebilirim burada o fark yani en azından bilinçaltımızda oluşuyor."

T4, T3 ile benzer bir şekilde eşleşme oranı arttıkça dikkatin değiştiğini belirtmektedir. T5'in görüşleri ise şu şekildedir:

"%90 değil de %99 olduğunda bayağı bir fark oluyor. %90da yine ufak bir değişiklik yapıyorsunuz %70te de yine değişiklik yapıyorsunuz. Yani totalde aslında dediğim gibi metni yeniden okuyup doğru yazılmış mı doğru çevrilmiş mi hafızaya doğru girilmiş mi diye teyit etmek zorunda kalıyorsunuz. Dolayısıyla %70lik ve %90lık bir eşleşme arasında okuma açısından ya da değerlendirme açısından bir fark yok. Ama tabii ki daha hızlı bir şekilde geçebiliyorsunuz. %70likte uğraştığımız kadar belki %90lıkta uğraşmıyorsunuz metnin içeriğine bağlı olarak değişiyor tabii bu da."

T5'e göre eşleşme oranı çok yüksek olmadığı sürece, diğer eşleşme oranlarında harcanan çaba miktarları çok farklı değildir. T6 da benzer bir görüş bildirmektedir:

"Genel olarak bence çok bir fark yok çaba açısından, biraz sözlük kullanımını arttırabilir. Tabii bu farklılığın nerede olduğu da çok önemlidir. Mesela bazen cümlenin filinde bir farklılık varsa ve tamamen farklı bir kelime geldiyse ona yönelik o zaman farklılık aslında büyüyebiliyor. Ama genel olarak çok büyük bir farklılık olmadığını düşünüyorum. %100 doğru olarak kabul ediliyor ise bir iş bence o zaman çevirmene yollanmamalı. Az önceki soruya cevap verdiğimde de onu anlatmaya çalıştım. %100 de olsa o kontekste, o ülkede hatta sonuçta bu işin nereye teslim edileceği de önemli. %100 aslında bence çok mümkün değil. Bence bir şeyin %100 çevirisi hiçbir zaman mümkün değil."

T6 da çaba açısından, eşleşme oranları arasında büyük farklılıklar olmadığını dile getirmektedir. Buna ek olarak %100 eşleşmenin mümkün olmadığını belirterek biçimsel ve bağlamsal farklılıkları vurgulamaktadır. T7 ise farklı bir görüş bildirmektedir:

"Büyük fark var çünkü bence %70 eşleşme çok düşük bir oran. Zaten %75'in altındakilerin eşleşme olarak değerlendirilmemesi lazım. Birçok programda da eşleşmiyor zaten. %90 eşleşme de dediğim gibi bir iki kelime değiştirmek varken %70 değiştirirken neredeyse cümlenin yarısını baştan yazıyorsunuz ve yeni bir çeviri gibi oluyor. O yüzden bence %75'in altındaki bir şey sayılmamalı."

T7, eşleşme oranları arasında büyük farklılıklar olduğunu ve çabanın da bununla orantılı olarak değiştiğini belirtmektedir. T8 ise diller arası yapısal farklılıkları vurgulamaktadır:

"İngilizce ile Türkçe arasındaki bağlı farklılıklara dayanarak bazen hiç fark olmayabiliyor yani mesela İngilizce cümlede veri tabanında gelen cümlede 2 tane "the" var. Aynı cümleyi yazmışlar "the" kelimelerini çıkarmışlar. Biri %70 match yapıyor, diğeri ise %90 match ya da %99 %100 match yapıyor. Bu anlamda tamamen gelişigüzel bir durum aslında. Direkt olarak %70, %90'dan daha az işime yarar demek çok zor. Türkçeyle İngilizce, program kelime

gitmiş gibi algılıyor ama aslında Türkçede olmayan bir kelime gittiği için bir şey ifade etmiyor bazen. Ya da eklemeler o tarz."

Diller arası farklılıklardan ve programın algoritmasından kaynaklanan sebeplerle, T7 eşleşme oranları arasındaki farklılıkların durumdan duruma değişiklik göstereceğini belirtmektedir. T9'un eşleşme oranları arasındaki farkla ilgili şunları söylemiştir:

"Var, çünkü bir tanesinde gerçekten daha dikkatli, cümleyi baştan sona detaylı incelemeniz gerekiyor."

T9, eşleşme oranıyla beraber dikkatin de değiştiğini vurgulamaktadır. T11 ise konuyu okuma çabası açısından ele almaktadır:

"%70 ve %90 arasında çok büyük bir fark var. Hele %99 hemen hemen sadece okuyup geçebilecek kadar çok az bir müdahale istiyor ama %70 %90 dahi, tekrar okuyacaksın belki de tercüme etsen daha hızlı edersin. %99 evet sadece oku geç diyebiliriz. Ama %90 dahi tekrar iki sefer üç sefer çünkü %90 ya acaba neresi eksik, mesela orada bir destek eksikti, kapsamlı yoktu. Aslında kolaylaştırıyor gibi geliyor ama değil. Aynı metinleri mesela bir düzeltme hızı bir de tercüme hızı olabilirdi belki kıyaslama olarak. %90 diyor ya acaba nereyi kaçırdı diyorsun, şu muydu, bu muydu, virgüllü buraya mı koyacağım, şuraya mı koyacağım derken bence daha fazla zaman alıyor."

T11, %90 eşleşme oranında bile düzeltme hızıyla tercüme hızının yakın olabileceğini belirtmiştir. Okuma ve karşılaştırma çabasının, işi daha da kolaylaştırmadığını dile getirmiştir. T12, zamansal çaba açısından konuya yaklaşmaktadır:

"Yani tabii ki %90 eşleşme hemen hemen doğruya yakın bir çeviri olmuş oluyor, tabii ki %70 eşleşmeyi düzeltmek %90'a göre daha zaman alıcı."

T12, eşleşme oranı yükseldikçe zamansal çabanın azaldığını vurgulamıştır. T14 ise eşleşme oranı arttıkça çabanın azaldığını belirtmiş ve şunları söylemiştir:

"Eşleşmeler aslında çoğunlukla iyi aslında ama bir iki kelime olmayabiliyor, eksik yazılmış olabiliyor. Bu şekilde yani ekleme ya da çıkarma yapmam gerekebiliyor. %70'liklerde çok fazla düzenleme yapmak durumunda kalıyorum, farklı anlama ya da eksik anlama sebep olabilecek cümleler vardı. %90'luklarda ise cümleyi neredeyse tam olarak karşımda görebiliyorum. İndirim taleplerini de açıkçası kabul etmiyorum çünkü benim emeğim var ortada. Ve onun geri kalan %10'luk kalan kısmında neyi koyacağıma ben karar veriyorum benim alanım. Ve eşleşmenin yüksek olduğu ya da düşük olduğu noktalarda da sonuçta ben bir alan hâkimiyetindeyim, bir bilgi donanımdayım. Dolayısıyla bu bir bilgisayarın değil bir insanın yapabileceği, ayırt edebileceği bir şey. Bizim kabiliyetimiz, yorumlama gücümüz ve kelime bilgimiz işin içine giriyor. Cümleyi tercüme noktasında bir kullanım kılavuzu mu, teknik bir ticari sözleşme mi her neyse onun diliyle karşı tarafa aktarmamız gerekiyor, o pencereyi, tabloyu biz çiziyoruz."

T14, eşleşme oranı arttıkça çabanın azaldığını belirtmektedir. Buna karşın, indirim taleplerini, çevirmenin yorumlama gücünün önemini vurgulayarak, kabul etmediğini belirtmektedir.

Katılımcıların yanıtları göz önüne alındığında, çabanın eşleşme oranıyla orantılı bir değişim gösterdiğini düşünen ve bu fikre katılmayan katılımcılar olduğu görülmektedir. Bazı katılımcılar, zamansal çabanın azaldığını ancak okuma ve karşılaştırma çabasının azalmadığını dile getirmişlerdir. Buna karşın, dilsel farklılıktan kaynaklanan sebeplerle, farkın aslında büyük olmadığını dile getiren katılımcılar da vardır. Bazı katılımcılar ise daha yüksek eşleşmelere daha fazla güven duyduklarını bu yüzden de dikkatlerinin değiştiğini belirtmiştir.

5.3. İndirim Talebinin Piyasaya ve Çevirmenlik Mesleğine Etkisi

Katılımcılara son olarak indirim taleplerinin piyasaya ve çevirmenlik mesleğine etkisi hakkındaki görüşleri sorulmuş ve çeşitli yanıtlar alınmıştır.

T1, çeviri bürosu sahibi bir çevirmen olarak olaya hem büro hem de çevirmen açısından yaklaşmaktadır:

“Şimdi şirket açısından bakarsan olumlu bize göre yani çünkü hafızada olan bir şey için tercümana para vermemiş oluyoruz ama tercümanın yerinde olsaydım da tabii olumsuz gelebilirdi. Çok objektif olmadım burada şimdi şirket sahibi olduğum için.”

T1'e göre indirim talebi, çeviri büroları açısından olumlu iken, çevirmenler için olumsuz olabilmektedir. T2 de çevirmenler açısından konuya bakmaktadır:

“Çevirmenler yönünden çok olumsuz aslında. Piyasaya etkisi genelde yüksek. Piyasaya etkisi elindeki çeviri ile alakalı ve uyuşmaya bağlı ama genelde yüksek. Hayır, olumsuz. İyi değil aslında bizim açımızdan ama maalesef etkisi yüksek oluyor.”

T2, etkisinin yüksek olması ile bu indirim taleplerinin yaygın olmasından bahsetmektedir. O da T1 gibi indirim taleplerinin çevirmenler açısından olumsuz olduğunu dile getirmektedir. T3 ise yurtdışı ve Türkiye'deki uygulamaların farklılığını dile getirmektedir:

“Şimdi ben açıkçası sektör olarak baktığımda Türk firmalarında hiçbir zaman çalışmak istemeyen bir çevirmenim. Çünkü gerçekten çok fazla iş yapmanızı ve size az ödeme yapılmasını talep ediyorlar. Buna karşılık benim çalıştığım firmalarda bizim anlaşma şartlarımız genelde 5, 6,7 saat civarında oluyor. Bunu sayfaya vurduğumuzda da sayfa başına 50 60 lira gibi bir rakam ortaya çıkıyor. Ve bu tarz 'Benim kelime tekrar etti.', 'Bunda indirim istiyorum.' demiyorlar. Biz etik olarak karşı tarafa diyoruz 'Sizin çok tekrar eden phrase' iniz vardı, bunlardan dolayı size bir indirim borcumuz var.' Böyle olunca karşı taraf daha mutlu oluyor. Bu kapsamda düşününce Türkiye'de zaten piyasa çok olumsuz bir de çeviri büroları bu tarz eşleşme ve tekrarları kullanarak affedersiniz sineğin yağmırı çıkartır gibi işi daha da aşıya çekiyor. Bu da tabii sektörün kalitesini, insanların emek gücünün kalitesini etkiliyor. İnsanların emek gücünün sömürülmesine neden oluyor bence.”

T3'e göre Türkiye piyasası genel olarak ücretleri düşürmeye çalışmaktadır. Katılımcının yurtdışı müşterileri ise indirim talep etmemektedir. T3'e göre indirim talepleri sebebiyle yurt içi piyasasında emek sömürüsü ortaya çıkmaktadır. T4 ise piyasadaki diğer sorunlara işaret ederek çeviri belleklerinin hali hazırda kötü olan piyasa şartlarına etki etmediğini düşünmektedir:

“Piyasa zaten bütün işlerde olduğu gibi en az maliyet en fazla kar odaklı olduğu için piyasaya olumsuz bir etkisi olmayacaktır. Çünkü zaten Facebook gruplarında da hani “ Birleşelim, bu paraya çalışmam” deseler de, piyasada üç liraya yeni mezun çalışacak insan bulduğunuz sürece çok daha nitelikli olduğunu düşündüğünüz tercümanlar zaten hani ne olursa yapacakları, onlarla kapışacaklarından fiyatı düşeceği için bu sefer “Google translate’e atarım onu düzenlerim” düşüncesinde olacak. Olumlu mu olumsuz mu? Etki ettiğini düşünmüyorum. Ne kadar kişi teknolojiyi kullanmamakta ısrar etse de günün sonunda her zaman teknoloji kazanıyor. Google Translate’in algoritması öyle bir noktaya gelecek ki zaten çeviri işleri o kişilere bile gitmeyecek. Yaklaşık iki yıl önce de çok yüksek bir şekilde artış olmuştu. Bundan önce “ben var gitmekten” “gitmek istiyorum” a kadar algoritma gelişmiş Türkçe dilinde. Buna belki beş yıl sonra gerek kalmayacak. Mc Donalds yemek istemeyip, gurme hamburger yemek isteyenlerin uğradığı bir meslek olacak; zaten her mesleğin öldüğü gibi.”

T4, makine çevirisinin ilerlemesiyle çeviri mesleğinin olumsuz etkileneceğini düşünmektedir. Buna ek olarak, düşük ücretlerin önüne geçilememesinden yakınmaktadır. T5 de benzer sıkıntıları dile getirmektedir:

“Şu an zaten piyasada bir denge yok, ben öyle olduğunu düşünüyorum. Birçok çevirmen zaten sıkıntı yaşıyor birçok işveren de sıkıntı yaşıyor. Çünkü gelen çevirmenler bekledikleri kaliteyi, profesyonelliği ya da hızı onlara sunamıyor. Bu çevirmenin geçmiş eğitimine, deneyimine bağlı olarak da değişen bir şey. Bir sürü etken var ortada ama çeviri piyasasında bir standart yok dolayısıyla şu anki bu yönde yapılacak bir işlemde önce piyasada belirli bir standartlaşma olsun, neyin ne olduğu belli olsun ki bu tarz eklemelerle daha çok güzelleştirelim mesleğin içeriğini, geleceğini, çalışanların, işverenlerin şart ve koşullarını. Şu an zaten eminim birçok kişi düşük fiyatlarla çalışıyor. Ekstra bir indirim de gelince çevirmenler zor durumda kalıyor yani bunu işverenler daha da yaygınlaştırırsa çevirmen bulmakta zorlanabilirler. Belirli bir tecrübeye sahip çevirmenlerle, yenileri arasında nasıl bir denge oluşur yani onların birçok değişkeni var. Ben öncelikle bir takım sorunların halledilmesinden yanayım ki daha sonra geliştirmeler yapılsın.”

T5, piyasada yaşanan sıkıntılardan bahsetmiş ve ücretlendirme politikası için ortak bir karar alması gerektiğini dile getirmiştir. T6, indirim taleplerinin olumsuz etkisinden bahsetmektedir:

“Bence ben tabii işin çevirmen tarafında olduğum için büro ya da ofis olmadığım için tabii ki bana olumsuz gibi geliyor. Bu iş her ne kadar makinelerin yardımıyla yapılmaya başlandıysa da artık daha az kazanç sağladıklarını da söyleyebiliriz. Tabii bir yandan da sektörün büyümesi, sektörün gelişmesi önemlidir. Sektör büyüdükçe de iş alımı artıyor. İş alımı arttıkça da iş imkânı artıyor herkese. Aslında bu işte insanlar devam edecekse, nasıl ki bu olay bu sektörü büyütecekse siz de bu gelişmeleri takip etmek zorundasınız. Ben çok kullanıyorum, çevirmenlerin bunları kullanması aslında onlara da katkı sağlamış oluyor. Mesela kimi bürolar iş ilanı yayınlarken Trados kullanımı zorunludur diye yayımlar. Kullanmayanlar direk elenir, bu tarz durumlar var.”

T6'ya göre bilgisayar destekli çeviri araçlarını kullanmamak iş kaybetmeye sebep olmaktadır. T7 ise çeviri belleklerinin olumlu etkisini dile getirmektedir:

“Ben kaliteye büyük bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Çünkü insanlar daha az ya da daha çok yapmıyorlar. Eğer siz bir çevirmene hiçbir şekilde bir çeviri belleği sunmazsanız her çevirmen işi baştan yapacaktır. Ve eğer süreklilik arz eden terminoloji, bir kullanım tarzı arıyorsanız bunu kaybedersiniz eğer bellek olmazsa. Tabii ki kalite de düşer. Çevirmene hem bu yönde bir stil tarzı sağlamış oluyorsunuz. Ayrıca eşleşmeler de çevirmenin çok işine yarıyor. Ve bence indirim talepleri zaten piyasada çok kabul gören, çevirmenlerin de kolay kolay ‘Olur mu böyle şey?’ diyemeyecekleri bir şey. Belki düzeltmede her şeyin baştan tek tek okunması gerekebilir. %100 matchlerin de mutlaka okunması gerekir. Ama %100 match’i okuyup düzeltme yapmakla, sıfırdan bir şey çevirmek arasında çok büyük bir fark var. İşverenin de bunun için para ödemek istememesi çok doğal geliyor bana. Belki ben yıllardır böyle çalıştığım için bana doğal geliyor ama hakları var gibi geliyor bana. Türkiye’deki işletmelerde sizin ne ile çalıştığınızı soruyorlar. Eğer bir araçla çalışıyorsanız size ayak uyduruyorlar ama bazı işletmeler var özellikle yurtdışındakiler. Sadece MemoQ ile çalışıyor ve size sadece onun paketlerini gönderiyor. Kimisi var sadece buluttan çalışmanızı istiyor. Her şeyi otomasyon haline getirip her şeyi otomatikleştirmek için bazı şeyleri standartlaştırmışlar. O yüzden çevirmen olarak da siz ona ayak uyduramazsanız eğer iş kaybediyorsunuz. O yüzden dışarıdaki her programı bir şekilde öğrenmek zorundasın ama aşağı yukarı her program aynı. Çok farklı değil kısa yolları bile aynı. Aslında kolay uyum sağlaması lazım o yüzden gençlerin bu konuda benim jenerasyonumdan ve benden önceki jenerasyondan çekinceleri var, üşenmek gibi. Ama bunu yapmadan da piyasada ayakta kalamazlar. Eşleşme oranına göre indirim talebi tamamen sektör standardı yani bunun olmadığı bir çalışmam olmadı hiç. Tabii ki 40 yılda bir gelen bir müşteriden gelen çok fazla devamlılığı olmayan bir işi sıfırdan çevirmenizi ve hiçbir bellek sunmamayı yapabilirler ama zaten hâlihazırda sürekli çalıştığımız bir müşteriye, sürekli iş geliyorsa onun için bir bellek oluşturmamak zaten imkânsız. Yani bütün çeviri şirketleri bunu yapar. Çevirmenden ayrıca ücret talep etmezler çünkü zaten onlara direkt ağırlıklı kelimesi söylenir ve genel geçer, çok kabullenilmiş bir şey aslında. Çok yaygın bir uygulama indirim talepleri. Aksini düşünemiyorum hatta şöyle bir şey var ben birçok insana araç da öğrettim. O aracı öğretirken bu konudaki dirençlerini kırmayı da öğrettim. Çünkü bu işi 20 senedir yapıyorum ben bu saatten sonra onunla uğraşamam diyen, uğraşsa da programı kendi başına öğrenemeyen, teknolojiden korkan, makineler bizi ele geçirecek diye korkan da çok insan var. Makinelerin yapamadığı birçok şeyi yapıyoruz ama makineler aslında bize çok fazla yardımcı oluyor. Özellikle SDL’ in benim özellikle işin kalite kontrol kısmında benim işimin %80’ini yapıyor. Bir editörün işini çok kolaylaştırıyor. Bazen çok kısacık bile olsa bana bir şeyi Word üzerinde çevirmek bana çok zor geliyor. Çünkü görsel olarak da programlar size çok büyük bir kolaylık sağlıyor. SDL’ i açıyorum. Bulutta çalışmanın bazı eksileri var. XTM var Türkiye’de “Nubuto” diye geçiyor. Yani ben kullanıyorum hepsini ama hepsinin eksi ve artı yönleri var.”

T7, çeviri belleklerinin olumlu yönlerinden bahsetmiş ve eşleşme oranına göre indirim talebinin bir sektörde çok yaygın olduğunu dile getirmiştir. Buna ek olarak, her gün farklı programlarla çalıştığını ve bunların işini her açıdan kolaylaştırdığını belirtmiştir. T8 ise eşleşme oranına göre indirim talebinin olumsuz olmadığını belirtmektedir:

“Ben olumlu olduğumu düşünüyorum. Ya aslında olumlu ya da olumsuz diyemem, olumsuz olmadığını düşünüyorum onu söyleyebilirim. Buna genel olarak olumsuz bir bakış açısı var ama hakkaniyetli bir durum olduğunu düşünüyorum bunun. Yani daha önceden yapılmış bir çeviri varsa %100 bunun kullanılması, %100 değilse bunun değerlendirilmesi bence gayet mantıklı bir durum buradan da çevirmenin ‘Hayır ben buna da normal çeviri parası istiyorum.’ demesinin haklı bir durum olduğunu düşünmüyorum. Ben de her zaman açıkçası o şekilde davranıyorum. Normalde çeviri firmaları size bu şekilde ödeme yapar, direkt müşteri ile çalıştığımız zaman onların programlardan haberi bile yoktur. Ama ben onlara da talep bilmedikleri ve talep etmedikleri halde yine de dosyayı kendi veri tabanlarımda –ilgili varsataratıp ya da kendi içinde tekrarı var mı diye taratıp ben ona göre fiyat veririm. Bunun zaten yapılması gereken bir şey olduğunu düşünüyorum. Çevirmenlik mesleğini veri tabanı ve bunları kullanmanın artısının büyük olduğunu düşünüyorum. Bu indirimlerin de çeviri programları kullanmanın doğal bir sonucu olduğunu düşünüyorum zaten.”

T8, indirim taleplerini haklı bulmakta ve müşteri talep etmese bile eşleşme oranına göre indirim talep edilmesi gerektiğini belirtmektedir. T9 ise zıt yönde bir görüş bildirmektedir:

“Elbette olumsuz çünkü dosyayı gönderdiğiniz zaman bir hata varsa ‘Ama bu %100’ü diyemiyorsunuz.’ Her koşul içerisinde okumak gerekiyor dolayısıyla olumsuz. Bence aslında %100’ler aşırı tekrar içeren bir dosya değilse %100 göz ardı edilmelidir yani %0 eşleşmemiş gibi sayılmalıdır diye düşünüyorum.”

Katılımcıya göre, %100 eşleşmelerden sorumlu tutulmak ve bunlar için indirim talep edilmesi olumsuz bir etkiye sahiptir. T10 ise indirim talebini haksız bulmaktadır:

“Yani meslek açısından indirim talep etmeleri bana göre tercümanın zararına. Bu şekilde milletin, bu işi benimsemiş arkadaşların motivasyonunu düşürüyorlar, böyle söyleyeyim. Aslında şöyle mesleği gerçekten hakkıyla yapanlar için bu işi haksız kazanç olarak görenlere nazaran burada bir rant oluşuyor. Dolayısıyla gerçekten bu mesleği hakkıyla yapan tercümanlara bu indirimi talep etmek yanlıştır.”

T10’a göre indirim talepleri çevirmenlerin motivasyonunu düşürmekte ve çeviri piyasasında haksız kazanç sebep olduğunu belirtmektedir. T11, yine olumsuz görüş bildiren katılımcılardandır:

“Mütercimlik sonuçta bence yaptığı iş kadar değil de tabii ki verimli geçirilen zaman önemli. Ben yani zannetmiyorum. İnanın aynı sisteme mesela ne kadar hızlı tercüme ediyor diye bakmak lazım. Dolayısıyla büroların indirim talep etmesi üzücü bir şey yani sonuçta bu bir emektir. Düzeltme bir okumadır. Kim okuyor senin işini yani bence çok fazla %99’u çoksa eğer metin içerisinde belki evet makul, doğru. Onu zaten diyorum ya vicdanı olan mütercim de söyler yani. Ama öteki türlü inanın %70 ve %90 arası aynı emeği harcamış olur. Çünkü %90 ya milim bir fark ve o fark nerede bu sefer onu yakalamaya çalışıyorsun. %70 ise zaten diyorsun ki aman ben kendi cümlemi oluştursam daha hızlı olabilir diyorsun, bu şekilde. Yani mütercimlerin haklarını yemesinler, indirim de talep etmesinler.”

T11’e göre okuma ve karşılaştırma çabası indirim talep ederken göz önüne alınması gereken bir etmendir. Buna ek olarak, %70 ve %90 eşleşme arasında bezer çabanın sarf edildiğini belirtmektedir. T12, bir çeviri bürosu sahibi olarak farklı bir bakış açısından konuya yaklaşmıştır:

“Ben şöyle düşünüyorum eğer piyasa tamamen bu çeviri belleklerine döner bu şekilde çeviri yapılırsa bu tabii ki olumlu olur. Yani hem çevirmenin işi kolaylaşmış oluyor hem indirim sağlandığı için daha fazla iş almış oluyor. Büro sahibi olduğunuz zaman eğer çeviri belleğini güzel kullanan bir tercüman olursa işleri hep ona vermek istiyorsunuz haliyle çünkü niye, kısa zamanda çok fazla iş almış oluyorsunuz. Özel sektörde biraz hep hızlı olmak gerekiyor o yüzden çeviri bellekleri şart gibi bir şey oldu bence artık piyasada ciddi işler yapabilmek için. Buna dönmek gerekiyor yani çağı yakalamak için.”

T12, bilgisayar destekli çeviri araçlarının yaygınlaşması ile olumlu bir etkinin olabileceğini belirtmektedir. Buna ek olarak, T6'nın belirttiğine benzer olarak, T12 de çeviri bellekleri kullanan çevirmenlerin öne geçtiğini belirtmiştir.

Katılımcıların indirim oranının çevirmenlik mesleğine ve piyasasına etkisi hakkındaki görüşleri incelendiğinde, benzer ve farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı katılımcılar indirim oranının olumlu etkisinden bahsetmiş, bazıları ise, bir önceki soruda olduğu gibi, okuma ve karşılaştırma çabasının göz önüne alınmaması sonucu, haksızlığın ortaya çıktığını belirtmiştir. Çevirmenler için durumun olumsuz olduğunu belirten katılımcılar çoğunluktadır. Buna ek olarak, indirim taleplerinin piyasada yaygın olması ve çeviri belleklerinin kullanmayanların iş kaybetmesi, piyasada yaşanan sorunları daha da arttırmaktadır.

6. Sonuç

Çeviri deneyleri sonrasında üç açık uçlu soru sorulmuş ve bu sorulara verdikleri yanıtlar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ulaşılan genel sonuçlar şu şekildedir:

Katılımcılar indirim talebinin haklılığı konusunda görüş birliği içinde değildir. İndirim talebinin haksız olduğunu dile getiren katılımcılar, okuma ve karşılaştırma çabasının ücretlendirme içinde olmamasından rahatsızdır. İndirim talebinin haklı olduğunu dile getiren katılımcılar, çeviri belleğinin kalitesine vurgu yapmaktadır. Bu ise indirim talebinin haksız olduğunu dile getiren katılımcıların, biçimsel tercihleri vurgulamasını açıklayabilmektedir: çeviri belleği kalitesiz olduğunda, çevirmen belleğe güvenmemekte ve kendi uygun gördüğü şekilde çeviri yapmaktadır. Ancak, bu eşleşme oranları için indirim talep edilmesi, haksız bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Çeviri yaparken harcanan çabanın eşleşme oranıyla orantılı bir değişim gösterdiği konusunda katılımcılar fikir birliği içinde değildirler. Bu fikre katılmayan katılımcılar, Türkçe ve İngilizce arasındaki dilsel farklılıklar sebebiyle, eşleşme oranları arasında büyük farklar olmadığı dile getirmiştir. Eşleşme oranıyla çabanın orantılı değiştiği görüşüne katılmayan katılımcılar zamansal çaba ile okuma ve karşılaştırma çabasının orantılı bir değişim göstermediğini dile getirerek bilişsel çaba kavramına işaret etmektedirler. Eşleşme oranı arttıkça, segmentte duyulan güvenin arttığını dile getiren katılımcılar vardır.

Çeviri belleklerinin piyasada çok yaygın bir şekilde kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak indirim talepleri de yaygındır. Katılımcıların büyük bir kısmı bu durumun çevirmenler için olumsuz olduğunu dile getirmiştir.

Buna göre, çeviri belleklerinin çeviri kalitesini ve verimliliği arttırmak gibi önemli avantajları vardır. Ancak çeviri belleği kullanmayan çevirmenlerin iş kaybetmesi, çeviri belleği kullanan çevirmenlerden ise eşleşme oranına göre indirim talep edilmesi, bu avantajların çevirmenler için dezavantaja dönüştüğünü göstermektedir. Katılımcılar arasında indirim taleplerinin haklılığı konusunda bir fikir

birliği bulunmamaktadır. İndirim taleplerinin haksız olduğunu dile getiren katılımcılar genellikle kalitesiz çeviri belleği, okuma ve karşılaştırma çabasının ücretlendirmede göz önüne alınmaması gibi konuları vurgulamaktadır.

Mülakat sonuçlarında belirtildiği üzere, biçemsel tercihlerinden ötürü çok yüksek eşleşme oranına sahip segmentleri düzelttiğini belirten katılımcılar vardır. Bu durumun piyasada da yaygın olduğu düşünülebilir. Ancak eşleşme oranına göre indirim taleplerinin yaygın olduğu çeviri piyasasında, çok yüksek eşleşme oranına sahip segmentlerde, ciddi sıkıntılar olmadığı sürece, sadece okuması ve düzeltme yapmaması beklenen çevirmenlerin, bu düzeltmeleri yapması ve sonucunda emeklerine karşılık bulamamaları, çevirmenler için olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır.

Bu durumun engellenmesi için çeviri eğitimi veren mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümlerinin müfredatlarında düzeltmenlik ve son-düzeltilenlik ile ilgili eğitim verilmesi önerilmektedir. Makine çevirisinin bilgisayar destekli çeviri araçlarına daha yüksek oranda bütünleştirilmesi, yakın gelecekte Türkçe için de makine çeviri son düzeltmenliğinin artacağının bir işaretidir. Çevirmenler, hem insan hem de makine çevirisini düzeltirken harcadıkları çabayı işin türüne göre ayarlamayı öğrenmelidirler. Bu sebeple mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümlerinin bu konuyla ilgili, TAUS 'un ortaya koyduğu düzeltmenlik ve son-düzeltilenlik ilkeleri çerçevesinde uygulamalı eğitim vermesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Arthern, P. (1979). Machine Translation and Computerized Terminology Systems A Translator's Viewpoint. *Translating and the Computer*. Retrieved from <http://www.mt-archive.info/Aslib-1978-Arthern.pdf>
- Automatic Language Processing Advisory Committee (ALPAC). *Language and Machines: Computers in Translation and Linguistics*. Washington, D.C.: National Research Council, 1966.
- Bowker, L. (2008). *Computer-aided translation technology: a practical introduction*. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Bowker, L., & Fishes, D. (2010). Computer-aided translation. In *Handbook of Translation Studies* (Vol. 1, pp. 60-66). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Brown, P. F., Cocke, J., Pietra, S. D., Pietra, V. D., Jelinek, F., Mercer, R., & Roossin, P. (1988). A Statistical Approach to Language Translation. In *International Conference on Computational Linguistics* (Vol. 1, pp. 71-76). Budapest. Retrieved October 3, 2017, from <http://aclweb.org/anthology/C/C88/C88-1016.pdf>
- Dillon, S., & Fraser, J. (2006). Translators and TM: An investigation of translators' perceptions of translation memory adoption. *Machine Translation*, 20(2), 67-79. Retrieved October 3, 2017, from <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10590-006-9004-8.pdf>.
- Fulford, H., & Granell-Zafra, J. (2005). Translation and Technology: A Study of UK Freelance Translators. *The Journal of Specialised Translation*, (4), 2-17. Retrieved October 3, 2017, from http://www.jostrans.org/issue04/art_fulford_zafra.pdf
- Garcia, I. (2006). Translators on translation memories : a blessing or a curse? In *Translation Technology and its Teaching (with Much More Mention of Localization)*.

- Harris, B. (1987). Bi-text, a new concept in translation theory. *Language Monthly*. Retrieved October 3, 2017, from <http://mt-archive.info/LangMonthly-54-1988-Harris.pdf>
- Hutchins, J. (1998). The origins of the translator's workstation. *Machine Translation*, 13(4), 287-307. Retrieved October 3, 2017, from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.14.7374&rep=rep1&type=pdf>
- Hutchins, J., & Somers, H. L. (1992). *An introduction to machine translation*. London: Academic.
- Kay, M. (1980). *The Proper Place of Men and Machines in Language Translation* (Working paper No. CSL-80-11). Xerox Corporation. Hutchins 1986
- Krings, H. P. (2001). *Repairing texts: empirical investigations of machine translation post-editing processes*. Kent, OH: Kent State University Press.
- Lagoudaki, E. (2006). Translation Memories Survey 2006: Users' perceptions around TM use. *Translating and the Computer*, 28, 1-29. Retrieved October 3, 2017, from <https://pdfs.semanticscholar.org/6c55/2454a3368e08cee7dc9a5fb3aa441a79db35.pdf>.
- LeBlanc, M. (2013). Translators on translation memory (TM). Results of an ethnographic study in three translation services and agencies. *The International Journal for Translation & Interpreting Research*, 5(2), 1-13. Retrieved October 3, 2017, from <http://www.trans-int.org/index.php/transint/article/view/228/134>
- Lommel, A. (2004). *LISA 2004 Translation Memory Survey: Translation Memory and Translation Memory Standards* (R. Ray, Ed.). Localization Industry Standards Association.
- Marshman, E. (2014). Taking Control: Language Professionals and Their Perception of Control when Using Language Technologies. *Meta*, 59(2), 380-405. Retrieved October 3, 2017, from <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2014-v59-n2-meta01604/1027481ar/>.
- Melby, A. K. (1982). Multi-level translation aids in a distributed system. In *Proceeding COLING '82 Proceedings of the 9th conference on Computational linguistics* (Vol. 1, pp. 215-220). Prague. Retrieved October 3, 2017, from <http://www.mt-archive.info/Coling-1982-Melby.pdf>
- Pym, A. (2010). *Exploring translation theories*. Abingdon: Routledge.
- Pym, A. (2011). What technology does to translating. *The International Journal for Translation & Interpreting Research*, 3(1), 1-9. Retrieved October 3, 2017, from <http://trans-int.org/index.php/transint/article/viewFile/121/81>.
- Reinke, U. (2013). State of the Art in Translation Memory Technology. *Translation: Computation, Corpora, Cognition*, 3(1), special issue on language technologies for a multilingual europe, 27-48. Retrieved October 3, 2017, from <http://www.blogs.uni-mainz.de/fb06-tc3/files/2015/11/25-145-3-PB.pdf>
- Şahin, Ö. (2019). Çeviri Belleklerindeki Farklı Derecelerdeki Bulanık Eşleşmelerin Çevirmenin Çabasına Etkisi (yayınlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi.
- SDL Trados Studio - software features. (n.d.). <https://www.sdl.com/software-and-services/translation-software/sdl-trados-studio/features.html> Erişim Tarihi: 29.05.2019
- Somers, H. L. (2003). *Computers and translation: a translators guide*. Amsterdam: John Benjamins Pub. Co.

What is a normal TRADOS discount scheme? (n.d.)

[https://www.proz.com/forum/money_matters/239237-](https://www.proz.com/forum/money_matters/239237-what_is_a_normal_trados_discount_scheme.html)

[what_is_a_normal_trados_discount_scheme.html](https://www.proz.com/forum/money_matters/239237-what_is_a_normal_trados_discount_scheme.html) Erişim Tarihi: 29.05.2019

Wheatley, A. (2003, May 20). A Major Breakthrough for Translator Training. Retrieved October 3, 2017, from <http://www.translationdirectory.com/article450.htm>

Zetzsche, J. O. (2010). *A translator's tool box: a computer primer for translators*. International Writers Group.